DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)
den 13 november 1997 *

I mål C-248/96,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Arrondissementsrechtbank te Amsterdam, att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

R. O. J. Grahame,

L. M. Hollanders

och

Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging,

angående tolkningen och giltigheten av bilaga VI, avsnitt J.4 a i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT L 230, s. 6), såsom den har anpassats genom bilaga I, avdelning VIII i akten om anslutningsvillkoren för Konungariket Spanien och Portugisiska republiken och anpassningarna av fördragen (EGT L 302, 1985, s. 23), och bilaga VI, avsnitt J.4 c i samma förordning, i dess ändrade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992 (EGT L 136, s.7),

meddelar

* Rättegångsspråk: nederländska.

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Wathelet (referent) samt domarna P. Jann och L. Sevón,

generaladvokat: G. Cosmas,
justitiesekreterare: byrådirektören H. A. Rühl,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— L. M. Hollanders,

— Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging, genom C. R. J. A. M. Brent, direktör vid avdelningen "Klagomål och domstolsförfaranden" vid Gemeenschappelijk Administratie Kantoor (GAK) Nederland BV, i egenskap av ombud,

— Nederländernas regering, genom den juridiske rådgivaren A. Bos, vid utrikesministeriet, i egenskap av ombud,

— Europeiska unionens råd, genom G. Houttuin och F. Anton, båda vid rättstjänsten, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom B. J. Drijber, rättstjänsten, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 29 maj 1997 av: L. M. Hollanders, Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging, företrädd av den juridiske medarbetaren W. Bel, Gemeenschappelijk Administratie Kantoor (GAK) Nederland BV, Nederländernas regering, företrädd av den biträdande juridiske rådgivaren M. A. Fierstra, utrikesministeriet, i egenskap av ombud, Frankrikes regering, företrädd av A. de Bourgoing, chargé de mission vid utrikesministeriets rättsavdelning, i egenskap av ombud, rådet, företrätt av G. Houttuin, och kommissionen, företrädd av B. J. Drijber,

och efter att den 17 juli 1997 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Arrondissementsrechtbank te Amsterdam har genom dom av den 16 juli 1996, som inkom till domstolen den 22 juli samma år, med stöd av artikel 177 i EG-fördraget ställt flera frågor om tolkningen av och giltigheten av bilaga VI, avsnitt J.4 a i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT L 230, s. 6), såsom den har anpassats genom bilaga I, avdelning VIII i akten om anslutningsvillkoren för Konungariket Spanien och Portugisiska republiken och anpassningarna av fördragen (EGT L 302, 1985, s. 23, nedan kallad förordning nr 1408/71), och bilaga VI, avsnitt J.4 c i förordning nr 1408/71, i dess ändrade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992 (EGT L 136, s.7).

2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan å ena sidan R. O. J. Grahame och L. M. Hollanders och å andra sidan Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsve-

reniging (nedan kallad Bedrijfsvereniging), avseende beräkningen av invaliditetsförmåner enligt Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (lag om försäkring mot arbetsoförmåga, nedan kallad WAO).

3 Enligt artikel 3 i WAO försäkras alla arbetstagare i privat eller offentlig anställning mot ekonomisk skada till följd av invaliditet. Det anställningsförhållande vilket ingåtts av en person som uppfyller en skyldighet enligt lag, eller en skyldighet som följer av ett annat åtagande än det som följer av ett anställningsavtal som har ingåtts med de behöriga myndigheterna för landets försvar eller för skydd av den allmänna ordningen eller befolkningens säkerhet, anses enligt artikel 6.1 i WAO inte vara en anställning, vad beträffar tillämpningen av WAO.

4 För att erhålla en invaliditetsförmån enligt WAO skall den berörde ha varit försäkrad vid den tidpunkt då arbetsoförmågan inträffade och ha varit arbetsoförmögen oavbrutet under 52 veckor. Det förmånsbelopp som skall utges enligt WAO, oberoende av gemenskapsrätten, beror inte på försäkringsperiodernas längd. Förmånsbeloppet beror på graden av arbetsoförmåga och på den lön som senast erhölls före det att arbetsoförmågan inträffade. Detta lönebelopp skall uppräknas genom ett index.

5 R. O. J. Grahame, som är nederländsk medborgare, arbetade från år 1957 till år 1970 i Nederländerna. Han genomgick sin obligatoriska militärtjänstgöring i denna stat från den 2 december 1959 till och med den 7 maj 1960 och därefter i tidigare Nederländska Nya Guinea till den 1 maj 1961.

6 R. O. J. Grahame var sedermera bosatt och anställd i Tyskland där han i oktober 1989 drabbades av arbetsoförmåga och erhöll sjukersättning till och med den 19 juli 1991.

7 Bedrijfsvereniging beviljade genom beslut av den 18 oktober 1993 R. O. J. Grahame en förmån från och med den 20 juli 1991 som beräknades i förhållande till tidsperioden enligt WAO, på grundval av en grad av arbetsoförmåga om 80—100 procent. Den nederländska institutionen har vid beräkningen av denna förmån beaktat drygt 19 försäkringsår, varav ungefär fem år i Nederländerna.

8 R. O. J. Grahame har bestridit denna beräkning med anledning av att man inte har beaktat den period under vilken han genomgick sin militärtjänstgöring för den nederländska staten.

9 L. M. Hollanders, som även han är nederländsk medborgare, har från och med den 10 juni 1953 till och med den 16 maj 1955 genomgått sin obligatoriska militärtjänstgöring i Nederländerna, vilken han frivilligt förlängde till och med den 11 februari 1958. Från och med år 1960 arbetade han i Luxemburg där han drabbades av arbetsoförmåga år 1991.

10 Genom beslut av den 22 mars 1994 beviljade Bedrijfsvereniging honom en förmån enligt WAO från och med den 17 juni 1992 på grundval av en grad av arbetsoförmåga om 80—100 procent. Bedrijfsvereniging har vid beräkningen av den tid för vilken denna förmån skall utgå beaktat en total försäkringsperiod om ungefär 35 år, varav ungefär drygt fyra år i Nederländerna.

11 L. M. Hollanders har bestridit detta beslut med anledning av att man inte har beaktat den period under vilken han genomförde sin obligatoriska och frivilliga militärtjänstgöring.

12 Bedrijfsvereniging har i de två tvisterna fastställt att den militärtjänstgöring som de berörda har genomgått inte kan anses motsvara en anställning i den mening som avses i bilaga VI, avsnitt J.4 a i förordning nr 1408/71 vad avser R. O. J. Grahame, och bilaga VI, avsnitt J.4 c i förordning nr 1408/71, i dess ändrade lydelse enligt förordning nr 1248/92, vad avser L. M. Hollanders.

13 R. O. J. Grahame och L. M. Hollanders väckte genom ansökan av den 8 december 1993 respektive den 24 april 1994 talan mot dessa beslut vid Arrondissementsrechtbank te Amsterdam, som ansåg att det var nödvändigt att ställa följande frågor till domstolen:

"1) Skall artiklarna 48 och 51 i EG-fördraget tolkas så, att bestämmelserna i artikel 4 a respektive c i avsnitt J i bilaga VI till förordning nr 1408/71 är oförenliga med dessa, såvitt de innebär att vissa perioder av avlönat arbete inte beaktas vid beräkningen av migrerande arbetstagares proportionella ersättning enligt WAO?

2) Skall artikel 4 a respektive c i avsnitt J i bilaga VI till förordning nr 1408/71, i dess lydelse den 20 juli 1991 respektive den 17 juni 1992, tolkas så, att med perioder av avlönat arbete och motsvarande perioder som har fullgjorts i Nederländerna före den 1 juli 1967 förstås

a) perioder under vilka vederbörande fullgjort militärtjänstgöring i enlighet med den nederländska lagstiftningen,

b) perioder under vilka vederbörande frivilligt fullgjort nederländsk militärtjänstgöring och av denna anledning omfattats av en för offentliganställda och personer som jämställs med offentliganställda särskild lagstadgad försäkring mot arbetsoförmåga?

3) Är det för svaret på den andra frågan av betydelse om de perioder under vilka vederbörande fullgjort militärtjänstgöring i enlighet med den nederländska lagstiftningen fullgjordes inom eller utom Europeiska unionens (då: gemenskapens) område?"

14 Det skall inledningsvis erinras om att artikel 40 i förordning nr 1408/71 reglerar invaliditetsförmåner för arbetstagare som i följd har omfattats av två olika lagstiftningar: dels en lagstiftning såsom den nederländska lagstiftningen, vilken är aktuell i målet vid den nationella domstolen, som anges i bilaga IV i förordningen såsom en av de som åsyftas i artikel 37.1, enligt vilka invaliditetsförmånernas storlek är oberoende av försäkringsperiodernas längd (nedan kallad typ A-lagstiftning), dels en lagstiftning såsom den tyska eller den luxemburgska lagstiftningen, vilken är aktuell i målet vid den nationella domstolen, enligt vilken det belopp som invaliditetsförmånerna uppgår till är beroende av försäkringsperiodernas längd (nedan kallad typ B-lagstiftning).

15 Enligt artikel 40.1 skall förmånerna beräknas i enlighet med bestämmelserna i kapitel 3, "ålderdom och dödsfall (pensioner)", i förordningen, i synnerhet dess artikel 46. Enligt artikel 46.2 skall det i förekommande fall företas en beräkning i förhållande till tidsperioden för varje lagstiftning som den berörde har omfattats av och således även för den lagstiftning enligt vilken det belopp som invaliditetsförmånerna uppgår till är oberoende av försäkringsperiodernas längd.

16 I fråga om den nederländska lagstiftningen skall det i ett fall såsom R. O. J. Grahames även hänvisas till bilaga VI, avsnitt J (Nederländerna), 4 a, i förordning nr 1408/71, som är tillämplig från och med den 20 juli 1991 och, i ett fall såsom L. M. Hollanders till bilaga VI, avsnitt J.4 c, i förordning nr 1408/71, i dess ändrade lydelse enligt förordning nr 1248/92, som är tillämplig från och med den 17 juni 1992.

17 Enligt bilaga VI, avsnitt J (Nederländerna), 4 a i förordning nr 1408/71, gäller följande:

"Vid tillämpningen av förordningens artikel 46.2 skall nederländska institutioner rätta sig efter följande bestämmelser:

a) Om personen, när arbetsoförmågan eller den därpå följande invaliditeten inträffade, var en anställd enligt förordningens artikel 1 a skall den behöriga institutionen fastställa kontantförmånernas belopp enligt bestämmelserna i lagen om försäkring mot arbetsoförmåga (WAO) av den 18 februari 1966, med beaktande av

— försäkringsperioder som har fullgjorts enligt den ovannämnda lagen av den 18 februari 1966 (WAO),

...

— perioder av avlönat arbete och motsvarande perioder som har fullgjorts i Nederländerna före den 1 juli 1967."

18 Enligt bilaga VI, avsnitt J (Nederländerna) 4 c i förordning nr 1408/71, i dess ändrade lydelse enligt förordning nr 1248/92:

"c) Vid beräkning av förmåner som har beviljats enligt den ovannämnda lagen av den 18 februari 1966 (WAO) eller enligt den ovannämnda lagen av den 11 december 1975 (AAW) skall de nederländska institutionerna beakta

— perioder med betald sysselsättning och perioder som betraktas som sådana och som har fullgjorts i Nederländerna före den 1 juli 1967,

— försäkringsperioder som har fullgjorts enligt den ovannämnda lagen av den 18 februari 1966 (WAO)

..."

Den andra frågan

19 Den hänskjutande domstolen vill med den andra frågan, som det är lämpligt att behandla först, i huvudsak få klarlagt om bilaga VI, avsnitt J.4 a i förordning nr 1408/71, och bilaga VI, avsnitt J.4 c, i samma förordning i dess ändrade lydelse enligt förordning nr 1248/92, skall tolkas på så sätt att de perioder av såväl obligatorisk som frivillig militärtjänstgöring, som har fullföljts före den 1 juli 1967 för den nederländska staten, skall utgöra "perioder av avlönat arbete", eller "motsvarande perioder", som har fullföljts i Nederländerna före denna dag.

20 För att bestämma om ifrågavarande perioder utgör "perioder av avlönat arbete", eller "motsvarande perioder" i den mening som avses i ovannämnda bestämmelser, skall det enligt Bedrijfsvereniging och den nederländska regeringen granskas huruvida de kan anses såsom sådana enligt nederländsk rätt och i synnerhet enligt WAO. De personer som genomgår militärtjänstgöring i Nederländerna, vare sig den är obligatorisk eller frivillig, kan inte anses som arbetstagare i den mening som avses i artikel 3 i WAO.

21 Enligt en fast rättspraxis skall det vid tolkningen av en gemenskapsrättslig bestämmelse, förutom begreppen däri, i förekommande fall även tas hänsyn till sammanhanget och syftena med de regler dit bestämmelsen hör (se bland annat dom av den 30 januari 1997 i mål C-340/94, De Jaeck, REG 1997, s. I-461, punkt 17).

22 Det skall i detta sammanhang påpekas, såsom det framgår av punkterna 4 och 14 i denna dom, att om R. O. J. Grahame och L. M. Hollanders hade fullföljt sin yrkeskarriär uteslutande i Nederländerna skulle de ha erhållit hela förmånsbeloppet enligt WAO, vilken utgör en typ A-lagstiftning.

23 Eftersom sökandena i målet vid den nationella domstolen i följd har omfattats av en lagstiftning av typ A och en lagstiftning av typ B, genom att de har utnyttjat rätten till fri rörlighet för arbetstagare enligt fördraget, krävs det för att invaliditetsförmånerna skall utbetalas enligt den nederländska lagstiftningen, enligt artikel 40.1 i förordning nr 1408/71, att bestämmelserna i kapitel 3, "ålderdom och dödsfall (pensioner)", i avsnitt III i förordningen, och i förekommande fall bestämmelserna om total längd och proportion enligt artikel 46.2, tillämpas.

24 Såsom Bedrijfsvereniging, den nederländska regeringen och kommissionen har påpekat har ifrågavarande bestämmelser i bilaga VI antagits just för att säkerställa att den behöriga institutionen i enlighet med artikel 46.2 i förordning nr 1408/71 vid beräkningen av en proportionell förmån enligt WAO inte bara beaktar de försäkringsperioder som har fullföljts enligt WAO, utan samtliga de perioder av avlönat arbete och motsvarande perioder som har fullföljts i Nederländerna före den 1 juli 1967, då WAO trädde i kraft.

25 Det framgår för övrigt av artikel 1 s i förordning nr 1408/71 att "*anställningsperioder* och *perioder av verksamhet som egenföretagare* [är] perioder som definieras eller erkänns som sådana i den lagstiftning enligt vilken de har fullgjorts samt alla perioder som behandlas som sådana när de enligt denna lagstiftning betraktas som likvärdiga med anställningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare". Begreppet "anställningsperiod" i artikel 1 s motsvarar, till skillnad från "period av verksamhet som egenföretagare" i samma bestämmelse, begreppet "period av avlönat arbete" i den mening som avses i bilaga VI, J, 4 a och 4 c.

26 Även om det är riktigt att den verksamhet som har utövats för landets försvar inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 3 i WAO, framgår det för övrigt av handlingarna att perioder av sådan verksamhet jämställs med anställningsperioder med avseende på frågor som rör social trygghet enligt den nederländska lagstiftningen, enligt vilken de har utövats. De personer som genomgår såväl obligatorisk

som frivillig militärtjänstgöring omfattas av särskilda bestämmelser om försäkring mot "arbetsoförmåga", vilket åtminstone förutsätter att militärtjänstgöringen enligt den nederländska lagstiftningen, med avseende på de frågor som rör social trygghet och i synnerhet försäkring mot arbetsoförmåga, jämställs med en "anställningsperiod". Det framgår för övrigt inte av ordalydelsen av bilaga VI, avsnitt J.4 a respektive c att ifrågavarande anställningsperioder skall motsvara den specifika definitionen avseende anställningsförhållanden som omfattas av WAO.

27 För tillämpningen av ifrågavarande bestämmelser i bilaga VI, återstår likväl att granska huruvida de perioder under vilka militärtjänstgöring, vare sig det gäller obligatorisk eller frivillig sådan, har fullgjorts, skall betraktas som "perioder av avlönat arbete" respektive "motsvarande perioder" eller tvärtom som perioder av verksamhet som egenföretagare.

28 Det skall i detta avseende erinras om att offentliganställda skall betraktas som anställda i förhållande till fördraget enligt domstolens fasta rättspraxis (se dom av den 24 mars 1994, i mål C-71/93, Van Poucke, Rec. 1994, s. I-1101, punkt 17).

29 Detsamma bör gälla för personer som genomgår frivillig militärtjänstgöring, med beaktande av den beroende ställning som karakteriserar deras tjänstgöring i det militära, för vilken de får ersättning.

30 Samma tolkning skall med avseende på tillämpningen av ifrågavarande bestämmelser i bilaga VI, gälla för de personer som genomgår obligatorisk militärtjänstgöring. Även om det är riktigt att en sådan tjänstgöring i princip inte ger upphov till ersättning i ordets rätta bemärkelse, måste man konstatera att den beroende ställning som även karakteriserar denna tjänstgöring under alla omständigheter inte gör det möjligt att betrakta denna verksamhetsperiod som en period av verksamhet som egenföretagare, utan snarare stöder uppfattningen att den åtminstone skall betraktas som en period som jämställs med en period av avlönat arbete, vilket är möjligt enligt lydelsen av bilaga VI, avsnitt J.4 a respektive c i förordningen.

31 Det skall tilläggas att det endast är för att bestämma vilken lagstiftning som är tillämplig i fråga om social trygghet som det i artikel 13.2 e sista meningen i förordning nr 1408/71 används ett annat kriterium, knutet till den tidigare verksamhetens art, då det i den särskilt föreskrivs att den person som är anställd eller egenföretagare, som kallas eller återkallas till militärtjänstgöring eller civiltjänstgöring, bibehåller sin egenskap av anställd eller egenföretagare som vederbörande hade fram till detta tillfälle.

32 Det skall slutligen påpekas att undantaget i artikel 48.4 i EG-fördraget inte är tillämpligt i detta fall, då det i denna bestämmelse endast föreskrivs en möjlighet för medlemsstaterna att förhindra att andra medborgare än statens egna får tillträde till vissa offentliga tjänster (se dom av den 22 november 1995 i mål C-443/93, Vougiokas, REG 1995, s. I-4033, punkt 19).

33 Den andra frågan skall följaktligen besvaras på så sätt att bilaga VI, avsnitt J.4 a i förordning nr 1408/71 och bilaga VI, avsnitt J.4 c i samma förordning, i dess ändrade lydelse enligt förordning nr 1248/92, skall tolkas på så sätt att perioder av såväl obligatorisk som frivillig militärtjänstgöring, för den nederländska staten, som har fullgjorts före den 1 juli 1967 utgör "perioder av avlönat arbete" eller "motsvarande perioder" som har fullgjorts i Nederländerna före detta datum.

Den första frågan

34 Mot bakgrund av hur den andra frågan har besvarats skall den första frågan inte besvaras.

Den tredje frågan

35 Den hänskjutande domstolen vill med sin tredje fråga i huvudsak få klarlagt huruvida de perioder av militärtjänstgöring som har fullgjorts i tidigare Nederländska Nya Guinea skall anses ha fullgjorts i Nederländerna i den mening som avses i bilaga VI, avsnitt J.4 a i förordning nr 1408/71.

36 Det är i detta avseende tillräckligt att konstatera att tidigare Nederländska Nya Guinea där R. O. J. Grahame har genomgått sin obligatoriska militärtjänstgöring från och med den 8 maj 1960 till och med den 1 maj 1961, var ett till Nederländerna hörande utomeuropeiskt territorium, som för övrigt nämns i bilaga IV till EEG-fördraget som ett av de utomeuropeiska länder och territorier på vilka bestämmelserna i fjärde delen av fördraget var tillämpliga. Ifrågavarande perioder hade följaktligen en tillräckligt nära koppling till Nederländernas territorium för att villkoret att de skall ha fullgjorts i Nederländerna skall vara uppfyllt, såsom krävs enligt bilaga VI, avsnitt J.4 a.

37 Den tredje frågan skall således besvaras på så sätt att de perioder av militärtjänstgöring som har fullgjorts i tidigare Nederländska Nya Guinea skall anses ha fullgjorts i Nederländerna i den mening som avses i bilaga VI, avsnitt J.4 a i förordning nr 1408/71.

Rättegångskostnader

38 De kostnader som har förorsakats den nederländska respektive den franska regeringen samt Europeiska unionens råd och Europeiska gemenskapernas kommission, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

— angående de frågor som genom dom av den 16 juli 1996 förts vidare av Arrondissementsrechtbank te Amsterdam — följande dom:

1) **Bilaga VI, avsnitt J.4 a i förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983, såsom den har antagits i bilaga I, avdelning VIII, i akten om anslutningsvillkoren för Konungariket Spanien och Portugisiska republiken och anpassningarna av fördragen, och bilaga VI, avsnitt J.4 c i samma förordning, i dess ändrade lydelse enligt rådet förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992, skall tolkas på så sätt att perioder av såväl obligatorisk som frivillig militärtjänstgöring, som för den nederländska staten har fullgjorts före den 1 juli 1967 utgör "perioder av avlönat arbete" eller "motsvarande perioder" som har fullgjorts i Nederländerna före detta datum.**

2) **Perioder av militärtjänstgöring som har fullgjorts i tidigare Nederländska Nya Guinea skall anses ha fullgjorts i Nederländerna, i den mening som avses i bilaga VI, avsnitt J.4 a i förordning nr 1408/71.**

Wathelet Jann Sevón

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 13 november 1997.

R. Grass M. Wathelet

Justitiesekreterare Ordförande på första avdelningen